

Paper Type: Original Article

Capital Market Response to Strategic Analysis in Organization Management (Case Study: User and Capital Companies)

Vahid Bekhradi Nasab

¹Department of Accounting, Najaf Abad branch, Islamic Azad University, Najaf Abad, Iran.

Citation:

Bekhradi Nasab, V. (2021). Capital market response to strategic analysis in organization management (case study: user and capital companies). *Innovation management and operational strategies*, 2(1), 64-78.

Received: 13/02/2021

Reviewed: 30/03/2021

Revised: 19/04/2021

Accept: 08/05/2021

Abstract

Purpose: This study investigated market reactions to business strategies in capital and user companies.

Methodology: The study's statistical population consisted of all companies listed on the Tehran Stock Exchange between 2010 and 2019. The sample is Equals 147 companies using the systematic elimination method. However, with the aim of the research, the effect of business strategies on the market reaction to the announcement of earnings in capital companies relative to the companies of the company, therefore, by applying the sample criteria to the two groups of capital companies and users (111 Capital company and 36 user companies and a total of 1176 companies-year). The research method was performed using multiple regression with the panel data approach after running the precondition of comparing two independent samples.

Findings: The results show that by adopting cost leadership strategies in capital companies, earnings announcements are reduced to user companies, and earnings announcements are increased by adopting distinct strategies in capital companies compared to user companies.

Originality/Value: The best business strategy for user companies is cost leadership, and capital companies are the product and product differentiation strategy. The timing of these two strategies in the manufacturing industry will cause a reversal of capital loss and lead to an earnings announcement.

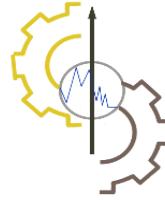
Keywords: Market response, Organization's strategy, User companies, Capital companies.

JEL Classificaton: M40.

* Corresponding Author

vahid.bekhradinab@gmail.com

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.27831345.1400.2.1.5.1>

نوع مقاله: پژوهشی

واکنش بازار سرمایه نسبت به تحلیل راهبردی در مدیریت سازمان

(مورد مطالعه: شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر)

وحید بخردی نسب

گروه حسابداری، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

دربافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۵ بررسی: ۱۴۰۰/۰۱/۱۰ اصلاح: ۱۴۰۰/۰۱/۳۰ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۱۸

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی واکنش بازار نسبت به انتخاب راهبردهای سازمانی می‌باشد. **روش‌شناسی پژوهش:** جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ می‌باشد و مورد مطالعه شرکت‌های سرمایه‌بر و شرکت‌های کاربر می‌باشد. همچنین حجم نمونه با استفاده از روش حذف سیستماتیک بالغ بر ۱۴۷ شرکت می‌باشد. ولی با توجه به هدف پژوهش که بررسی تأثیر راهبردهای کسب‌وکار بر واکنش بازار نسبت به اعلان سود در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر می‌باشد، لذا با کاربست معیارهایی حجم نمونه به دو گروه شرکت‌های سرمایه‌بر و کاربر ۱۱۱ شرکت سرمایه‌بر و ۳۶ شرکت کاربر و درمجموع ۱۶۱۷ شرکت-سال) تفکیک شد. روش پژوهش با استفاده از رگرسیون چندگانه با رویکرد داده‌های تلفیقی پس از اجرای پیش‌شرط مقایسه دو نمونه مستقل، انجام شد.

یافته‌ها: شواهد پژوهش نشان داد که با اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود کاهش می‌یابد و با اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود افزایش می‌یابد.

اصالت/ارزش افزوده علمی: بهترین راهبرد کسب‌وکار برای شرکت‌های کاربر، راهبرد رهبری هزینه و شرکت‌های سرمایه‌بر، راهبرد متمایزسازی محصولات و تولیدات است. اتخاذ بهنگام این دو راهبرد در صنایع تولیدی، از فرایش سرمایه جلوگیری و منجر به اعلان سود خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: واکنش بازار، راهبرد سازمان، شرکت‌های کاربر، شرکت‌های سرمایه‌بر.

طبقه‌بندی JEL: M40

* نویسنده مسئول

آدرس رایانمه: vahid.bekhradinasab@gmail.com
http://dorl.net/dor/20.1001.1.27831345.1400.2.1.5.1

سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان جهت خرید، فروش، نگهداری سهام و اعطای اعتبار به شرکت‌ها، به اطلاعات نیاز دارند. مهم‌ترین منبع اطلاعاتی جهت تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان، صورت‌های مالی است. هر تصمیم‌گیرنده‌ی عقلایی، سرمایه‌گذاری را جهت کسب سود و افزایش آن انجام می‌دهد؛ بنابراین سود عنصر اساسی است که تصمیم‌های استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (عرب مازاریزدی و کرانی^۱، ۲۰۱۱). واکنش‌های متفاوت سرمایه‌گذاران نسبت به اطلاعات سود، موجب واکنش‌های متفاوت بازار می‌گردد (قربان زاده^۲، ۲۰۱۲). چراکه سود نتایج عملکرد شرکت را طی دوره‌ی مالی مورد گزارش ارائه می‌نماید و مبنای بسیاری از تصمیم‌گیری‌هاست. برای نمونه استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی با استفاده از این رقم اقدام به تصمیم‌گیری می‌نمایند و مبنای بسیاری از دیگر تصمیم‌های است. همچنین از مهم‌ترین پژوهش‌های تجربی حسابداری مالی، شناخت و توضیح واکنش‌های مختلف بازار به اطلاعات سود است (عرب مازاریزدی و کرانی، ۲۰۱۱). چراکه بسیاری از تغییرات سود در بازار سرمایه تحت تأثیر اطلاعات مختلف و متنوعی است که از سوی شرکت‌ها به بازار ارائه می‌شود (قربان زاده، ۲۰۱۲). برخی از این اطلاعات منشأ پیش‌بینی و برآورد دارند. فرناندو و همکاران^۳ (۲۰۱۶) پیش‌بینی تغییرات بازده و قیمت سهام و حجم معاملات را به عنوان دو عنصر مهم در واکنش بازار به سود می‌داند. البته پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه، دلایل متعددی را برای واکنش‌های متفاوت بازار در مورد سود گزارش‌شده مطرح می‌نماید. پورتر^۴ (۱۹۸۸) معتقد است که بررسی استراتژی افزایش سود، اطلاعات مفیدی را در مورد روند سودآوری شرکت‌ها ارائه می‌دهد، به طوری که شرکت‌هایی با استراتژی افزایش سود نسبت به شرکت‌هایی با استراتژی کاهش هزینه رشد سود پایدارتر و درنتیجه کیفیت سود بالاتری دارند. فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) بیان می‌کنند راهبردهای کسب‌وکار، بر واکنش بازار نسبت به سود مؤثر است. این استراتژی‌ها می‌توانند به شکل‌های مختلفی نظری افزایش در سود عملیاتی و غیرعملیاتی و کاهش در هزینه‌های عملیاتی و غیرعملیاتی اجرا شوند؛ بنابراین مدیران مالی باید تصمیمات چندگانه و همزمان را در یک محیط با تغییرات همیشگی اتخاذ کنند. هرکدام از این تصمیم‌های بر تصمیم‌های دیگر تأثیر خواهد گذاشت. از آنجایی که محیط به صورت مداوم در حال تغییر است، تصمیم‌های اتخاذ شده باید بر اساس جدیدترین اطلاعات به طور دائم مورد ارزیابی و تجدیدنظر قرار گیرند. نظر به اینکه در دنیای واقعی مدیران مالی باید راهی را برای ارتباط دادن تئوری‌های مختلف مالی به یکدیگر پیدا کنند و این همان نقش راهبردهای کسب‌وکار شرکتی می‌باشد، این پژوهش در نظر دارد تا با واشکافی راهبرد تجاری شرکت و پدیده واکنش بازار به سود به بررسی این سؤال بپردازد که آیا راهبرد تجاری شرکت قادر به ایجاد واکنش بازار نسبت به اعلان سود است. اهمیت این پژوهش هنگامی دوچندان می‌شود که دگرگونی شیوه‌های تولید محصولات در بررسی راهبرد تجاری شرکت و واکنش بازار نسبت به اعلان سود موردنبررسی قرار گیرد. چراکه جهان در آستانه‌ی عصری جدید به سر می‌برد. عصری که در آن دگرگونی شیوه‌های تولید محصولات و ساخته‌های بشر با ظهور و افول دو انقلاب در ابتداء و انتهای قرن بیستم، چهره زندگی او را یکسره دگرگون کرد. انقلاب آغازین همانا ظهور تولید انبوه و پایان عصر تولید دستی است و انقلاب پایانی ظهور ناب و خاتمه یافتن عصر تولید انبوه است. انقلاب پایانی مصادف با اتمام جنگ جهانی اول بود. پس از جنگ جهانی اول هنری فورد و آلفرد اسلون مدیران جنرال موتورز، تولیدات صنعتی جهان را از قرون تولید دستی که شرکت‌های اروپایی رواج داده بودند، به در آوردنده و به عصر تولید رباتیک کشانند و با ترویج این شیوه تولید در تمام صنایع، کشور آمریکا رهبر جدید شیوه‌های تولیدی گردید ولی در ایران هنوز در برخی شرکت‌ها تولیدات آن‌ها همواره به صورت دستی بوده و به سمت تولید رباتیک یا تولید ماشینی رو نبرده‌اند. این مسئله در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس

¹ Arab Mazar Yazdi and Korani

² Ghorbanzadeh

³ Fernando et al.

⁴ Porter

اوراق بهادران هم وجود داشته و بر راهبردهای کسبوکار این شرکت‌ها اثرگذار است. پس بررسی راهبردهای کسبوکار در شرکت‌های متکی بر ماشینآلات یا سرمایه‌بر و شرکت‌های متکی بر نیروی انسانی یا کاربر از اهمیت خاصی برخوردار است. در ادامه پژوهش به مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها، روش اجرای پژوهش، یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری پرداخته شده است.

مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی

۲- مروری بر مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

۱-۲- واکنش بازار

عموماً گفته می‌شود که شرکت‌ها گزارش‌های مالی خود را باید به موقع منتشر کنند. بازار به اطلاعات بهنگام اهمیت بیشتری می‌دهد و از این اطلاعات به شکل اثربخش‌تری در تصمیم‌گیری استفاده می‌کند. هرچند اغلب شرکت‌ها، گزارش‌های مالی الزام شده از سوی نهادهای مسئول را در فاصله‌های زمانی مشخص منتشر می‌کنند، اما در عین حال، می‌توان مدعی شد که میزان تأخیر در انتشار گزارش‌های مالی از یک شرکت به شرکت دیگر، تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارد. پژوهش‌های پیشین نظیر کولینان و همکاران^۱ (۲۰۱۲)، کوتاری و ویسوکی^۲ (۲۰۰۹)، روی چادهوری و سلتمن^۳ (۲۰۱۲) و سنگوپتا^۴ (۲۰۰۴) نشان می‌دهند که بین سود کمتر از انتظار (خبر بد) و تأخیر در اعلان این اخبار، ارتباط وجود دارد. این رابطه با عنوان الگوی خبر خوب، زود و خبر بد، دیر شناخته شده است. یکی از انگیزه‌های مدیران از گزارش دیرهنگام خبر بد، می‌تواند تلاش برای کاستن از واکنش منفی بازار باشد (کوتاری و ویسوکی، ۲۰۰۹)، چراکه بازار به اخبار دیرهنگام، واکنش کمتری نشان می‌دهد (باگنولی و همکاران^۵، ۲۰۰۲). بر این اساس در ایران هم طبق دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس اوراق بهادران تهران، باید ظرف مهلت ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه‌ماهه‌ی اول، دوم و سوم سال مالی، پیش‌بینی خود از سود هر سهم پایان سال را اعلان کنند، ولی اهمیت اعلان سود در برخی شرکت‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است. به عنوان نمونه در شرکت‌هایی کاربر به نسبت شرکت‌های سرمایه‌بر، احتمال می‌رود که تأخیر بیشتری در گزارش‌گری مالی وجود داشته باشد. البته ارائه بهنگام گزارش‌های مالی بستگی به اتخاذ راهبردهای مدیریتی دارد. لذا در ادامه نخست شرکت‌هایی کاربر و سرمایه‌بر تعریف شده و سپس اعلان سود با راهبردهای متفاوت در شرکت‌هایی سرمایه‌بر و کاربر تشریح می‌شود.

۲- فرسایش سرمایه

اساسی‌ترین مفهوم در ارزیابی اندازه‌گیری‌های مربوط به وضعیت مالی و نتایج عملکرد موسسه‌ها، مفهوم حفظ سرمایه است. از این دیدگاه، تحقق سود واقعی به معنای پدید آمدن مازادی است که برداشت و مصرف غیر تولیدی خللی در سرمایه اصلی پدید نیاورد. از آنجاکه هر موسسه تجاری باید سالانه مبالغی به عنوان سهم سود، بهره وام و مالیات بر درآمد به صاحبان سرمایه، اعتباردهنگان و مقامات دولتی بپردازد، تشخیص این‌که مبالغ توزیع شده بازده سرمایه است یا بازگشت سرمایه اهمیت حیاتی دارد (احمدپور و غلامی کیان^۶، ۲۰۰۳). برخی بر این باورند که آنچه مدل حسابداری سنتی در شرایط حاد تورمی فراهم می‌کند، اطلاعاتی است که برای اخذ تصمیمات مربوط نیست و منجر به گمراهی استفاده کنندگان صورت‌های مالی می‌شود؛ مثلًا تصور کنید دارایی ثابتی در سال‌های قبل خربیداری شده است. این دارایی به بهای تمام‌شده تاریخی اندازه‌گیری و بر اساس همین خاصه ثبت و سپس مستهلك می‌شود. در

¹ Cullinan et al.

² Kothari and Wysocki

³ Roychowdhury & Sletten

⁴ Sengupta

⁵ Bagnoli et al.

⁶ Ahmadpour and Gholami Kian

صورت وجود تورم، مبلغی که با بت این دارایی در ترازنامه و هزینه استهلاک آن در صورت حساب سود و زیان گزارش می‌شود، به مراتب کمتر از ارزش جاری آن دارایی است. این امر بهنوبه خود منجر به تخرب ارقام مندرج در صورت‌های مالی و اجماله مهم‌ترین محصول حسابداری یعنی سود، خواهد شد (بیش‌نمایی سود). چنانچه این سود، مبنای پرداخت سود نقدی سهام قرار گیرد، به تدریج به فرسایش سرمایه (نابودی تدریجی سرمایه) منجر می‌شود. چراکه احتمالاً بخشی از سود توزیع شده از محل سرمایه تأمین شده است. به عبارتی سود توزیع نشده و سرمایه توزیع شده است (عظیمی و میر^۱، ۲۰۱۱). این موضوع در شرکت‌ها و صنایعی که دارایی‌های سرمایه‌ای (به دلیل هزینه‌های استهلاک دارایی‌های بلندمدت) دارند، حادتر است. پس اهمیت بررسی اعلان سود در شرکت‌های سرمایه‌بر و کاربر ضروری است.

۲-۳- شرکت‌های سرمایه‌بر

در شرکت‌های سرمایه‌بر، تولید کالا مبتنی بر ماشین‌آلات است. شرکت‌های سرمایه‌بر با استفاده از مزایای شرکت‌های کاربر (نیروی انسانی و کارگران ماهر)، از ماشین‌آلاتی استفاده می‌کند که هم خودکار و هم انعطاف‌پذیرند و محصولات خود را بر اساس رباتیک تولید می‌نمایند. برخی از مشخصه‌های شرکت‌های سرمایه‌بر عبارت‌اند از: استفاده از تولید بهنگام (JIT)، تأکید بر پیشگیری از تولید محصول معیوب، پاسخ به نیازهای مشتریان، کایزن، سیستم افقی ارتباطات و افزایش ادغام وظایف؛ اما مهم‌ترین تفاوت میان شرکت‌های سرمایه‌بر و شرکت‌های کاربر، تفاوت در اهداف نهایی این دو روش است. شرکت‌های کاربر هدف محدودی که «بهاندازه کافی خوب بودن» است را دارد و به عبارتی دیگر «شمار قابل قبول عیب‌ها» و همچنین بیشترین سطح قابل قبول برای موجودی و گستره معینی از محصولات یکسان با استفاده از نیروی کارگر؛ اما اندیشه شرکت‌های سرمایه‌بر «کمال» است، یعنی نزول پیوسته قیمت‌ها، به صفر رساندن میزان عیوب، به صفر رساندن موجودی و تنوع بی‌پایان محصول با استفاده از ماشین‌آلات و تولید رباتیک. در خصوص فرسایش سرمایه عظیمی و میر (۲۰۱۱) معتقدند که محتوای اطلاعاتی گزارش‌های مالی شرکت‌های سرمایه‌بر به نسبت شرکت‌های کاربر کمتر است. عظیمی و میر (۲۰۱۱) صنایع و شرکت‌های سرمایه‌بر را، شرکت‌ها و صنایعی معرفی می‌کند که دارایی‌های سرمایه‌ای بسیاری دارند (مانند صنایع خودروسازی). قدر مسلم در این صنایع هزینه استهلاک دارایی‌های بلندمدت، مبلغ عمده‌ای از هزینه‌های عملیاتی شرکت را تشکیل می‌دهد. در شرایط تورمی و در مدل حسابداری سنتی، هزینه استهلاک بر مبنای بهای تمام‌شده تاریخی محاسبه می‌شود. درنتیجه این هزینه کمتر از میزان واقعی بوده و سود حسابداری بیشتر از میزان واقعی گزارش (تقسیم سرمایه یا فرسایش سرمایه) می‌شود.

۴-۲- شرکت‌های کاربر

در شرکت‌های کاربر، تولید کالا مبتنی بر نیروی انسانی است. در این نوع شرکت‌ها از کارگران بسیار ماهر و ابزارهای ساده، اما انعطاف‌پذیر استفاده می‌شود تا دقیقاً آنچه را بسازد که مشتری می‌خواهد. برخی از مشخصه‌های شرکت‌های کاربر عبارت‌اند از وجود نیروی ماهر (کارگر)، وجود سازمان‌دهی بسیار غیرمت مرکز، تولید محصول طبق سفارش مشتری و حجم پایین تولید، انعطاف زائد و قیمت بالای محصول، ولی ضعف‌هایی هم در این نوع شرکت‌ها وجود دارد. به عنوان نمونه از ضعف‌های تولید دستی این است که قیمت محصول بالا بوده و در صورت افزایش حجم تولید، قیمت پایین نمی‌آید. از مشکلات دیگر شرکت‌های کاربر می‌توان از ناکافی بودن سرمایه انسانی و مالی نام برد که اجازه نوآوری‌ها و پیشرفت‌های اساسی را به شرکت‌های کاربر نمی‌دهد؛ چراکه پیشرفت واقعی در دانش فنی مستلزم تحقیق و پژوهش سازمان‌یافته است. البته هیچ شرکتی نمی‌تواند نیروی انسانی و کاری موجود را به‌طور انحصاری در اختیار

بگیرد؛ اما با این حال، محصولات دستی و سفارشی همچنان بازار خود را حفظ کرده است؛ چراکه برخی از مشتریان نیازها و سلیقه‌های خاص دارند که فقط این شیوه تولیدی، پاسخگوی نیازهای آن‌هاست؛ اما در دهه ۱۹۹۰ برای شرکت‌های کاربر، تهدید دیگری از جانب شرکت‌های سرمایه‌بر، آغاز شده است و آن تهدید این است که تولیدگران ناب در تعقیب آن بخشی از بازار هستند که تاکنون در انحصار تولیدگران دستی بوده است. در خصوص فرسایش سرمایه عظیمی و میر (۲۰۱۱) معتقدند که محتوای اطلاعاتی گزارش‌های مالی شرکت‌های کاربر به نسبت شرکت‌های سرمایه‌بر بیشتر است. عظیمی و میر (۲۰۱۱) صنایع و شرکت‌های کاربر را، شرکت‌ها و صنایعی معرفی می‌کند که هزینه حقوقی و دستمزد مبلغ عمدتی از هزینه‌های عملیاتی این شرکت‌ها را تشکیل می‌دهد. در صنایع کاربر دارایی‌های سرمایه‌ای کمتری وجود دارد و فرایند تولید از طریق نیروی انسانی انجام می‌شود (مانند صنایع بسته‌بندی مواد غذایی). بدین ترتیب به نظر می‌رسد که فرسایش سرمایه در شرکت‌های سرمایه‌بر بیش از شرکت‌های کاربر باشد. پس مشکل فرسایش سرمایه در شرکت‌های کاربر به مراتب کمتر است. چراکه این هزینه‌ها به ارزش روز محاسبه و پرداخت می‌شود. درنتیجه سود واقعی‌تری در مقایسه با صنایع سرمایه‌بر به دست می‌آید. البته ارائه بهنگام گزارش‌های مالی و نوع سود، بستگی به روش‌های حسابداری، انتخاب‌های اختیاری و راهبردهای اتخاذی مدیران دارد. در ادامه به راهبردهای کسب‌وکار پرداخته می‌شود.

۵-۲- تأثیرگذاری راهبرد سازمان بر اعلان سود در شرکت‌های سرمایه‌گذاری و کاربر

امروزه بیشتر شرکت‌ها به جای اتخاذ یک راهبرد جامع و واحد، از مجموعه‌ای از راهبردهای مرتبط استفاده می‌کنند که هر یک در سطوح مختلفی از شرکت طراحی می‌شوند. سه سطح مرحله راهبرد در سازمان‌های بزرگ چند محصول عبارت‌اند از راهبرد شرکت، راهبرد تجاری و راهبرد وظیفه‌ای یا کارکردی. در شرکت‌های کوچک‌تر سطح اول و دوم با یکدیگر ادغام می‌شوند و یک سطح به وجود می‌آید. هر یک از سطوح راهبرد با سایر سطوح راهبرد تعامل نزدیک و همراه‌نگی دارد و اگر کل شرکت بخواهد موفق شود باید این سه سطح یکپارچه باشند راهبرد تجاری عموماً در سطح محصولات یا واحد تجاری راهبرد اجرا می‌شود و بر بهبود موقعیت رقابتی کالاها و خدمات شرکت در یک صنعت خاص یا یکبخشی از بازار خاص تأکید دارد. از نظر همبریک^۱ (۲۰۰۳) دو چارچوب رایج و حاکم برای راهبردهای کسب‌وکار عبارت‌اند از تایپولوژی مایلز و اسنو^۲ (۱۹۷۸) که بر نرخ تمایل به تغییر محصول-بازار تمرکز دارد و تایپولوژی پورتر (۱۹۸۸) که بر مشتریان و رقبا تمرکز دارد. مایلز و اسنو (۱۹۷۸) ضمن پژوهش در مورد انواع مختلف سازمان‌ها دریافتند که سازمان‌ها به منظور کاهش تأثیرپذیری منفی از محیط و افزایش بهره‌مندی از فرصت‌هار، عمدهاً از یکی از چهار نوع راهبرد تطبیقی مدافعان، مهاجمان یا پیشگامان یا آینده‌نگارها، تحلیل گران و منفلان (واکنش گران) استفاده می‌کنند. مدافعان و مهاجمان در دو سر طیف راهبردهای احتمالی قرار دارند. فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) این دو طیف راهبرد احتمالی را به صورت کلی به دو راهبرد رهبری هزینه و راهبرد تمایز محصولات (متمايز) معرفی می‌نمایند. هدف از راهبرد رهبری هزینه، کسب برتری در رقابت از طریق تولید محصول با کمترین هزینه ممکن نسبت به رقبا می‌باشد. از این‌رو روش پیشنهادی پورتر، تولید در حجم زیاد و باقیمت کم می‌باشد که اصطلاحاً آن را اقتصاد مقیاس^۳ می‌نامند. ولی منطبق بر راهبردهای متمايز، محصولات و خدماتی عرضه می‌شوند که در صنعت موردنظر به عنوان محصول یا خدمتی منحصر به فرد تلقی می‌شوند (فرناندو و همکاران، ۲۰۱۶). شرکت‌هایی با راهبردهای رهبری هزینه سعی می‌کند تا با کاهش قیمت محصولات خود، باکیفیت برتر یا خدمات بهتر از رقبا، برتری خود را حفظ کند. با وجود شرایط عدم اطمینان در محیط اقتصادی ایران، انتظار می‌رود که این شرکت‌ها راهبردهای تدافعی

1 Hambrick

Hambrick

³ Economy of Scale

اتخاذ نمایند و تصمیم به اعمال محافظه‌کاری از طریق به تعویق انداختن شناسایی درآمدها به دلیل شرایط مبهم اقتصادی بگیرند. ولی در مقابل شرکت‌هایی با راهبردهای متمایز به سرعت به علامت‌های اولیه مربوط به فرصت‌های به وجود آمده پاسخ می‌دهند و این پاسخ‌ها اغلب به دوره‌های جدیدی از اقدامات رقابتی منتهی می‌گردند. از این‌رو با اتخاذ راهبرد رهبری هزینه‌ها، واکنش بازار به اعلان سود بهبود نمی‌یابد. ولی راهبردهای متمایز از طریق وضعیت معاملات شرکت توانایی بهبود واکنش بازار به اعلان سود را دارند. ولی نوع اثرگذاری راهبردها در شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر متفاوت است. در ادامه هرکدام از این راهبردها در شرکت‌های سرمایه‌بر و کاربر تشریح می‌شود.

۶-۲- راهبردهای کسب‌وکار رهبری هزینه در شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر

در راهبرد رهبری هزینه، شرکت‌ها اقدام به تولید و عرضه محصولات استاندارد می‌کند که بهای تمامشده هر واحد برای مشتری کاهش یابد. این موضوع در مورد شرکت‌های سرمایه‌بر مصدق دارد که دارای نرخ بازده بالاتر از میانگین نرخ بازده صنعت بوده و مزیت‌های رقابتی قوی دارد. به‌حال این راهبرد اغلب ارتباط زیادی با سهم بازار بزرگ یا سایر منافع ممتاز دارد، به‌طوری‌که دسترسی مناسب به مواد خام و پول کافی برای خرید دارایی‌ها و لوازم مناسب، جزو مشخصه‌های اصلی این راهبرد است (شهمیرزادی^۱، ۲۰۱۳). پس به دلایلی نظری ضعف‌های موجود در سیستم بهای تمامشده تاریخی، شرکت‌های سرمایه‌بر به نسبت شرکت‌های کاربر، علی‌رغم داشتن سهم بالایی از بازار به‌واسطه راهبرد کسب‌وکار رهبری هزینه، اعلان سود ضعیفتری دارند. تمایل کمتر نسبت به ارائه بهنگام اطلاعات بیشتر در شرکت‌های سرمایه‌بر مشهود است. سرچشممه این تمایل به سیستم حسابداری بهای تمامشده تاریخی و وضعیت حسابداری تورمی و تغییر قیمت‌ها در ایران بر می‌گردد. پس این موضوع در صنایع سرمایه‌بر شدت بیشتری نسبت به شرکت‌های کاربر دارد. صنایع سرمایه‌بر با در اختیار داشتن دارایی‌های سرمایه‌ای بسیار، طبیعی است که هزینه استهلاک این دارایی‌ها، مبلغ عمدۀ هزینه‌های عملیاتی شرکت را تشکیل دهد. حال هر چه از راهبردهای کسب‌وکار رهبری هزینه استفاده نمایند و هزینه‌های محصولات را کاهش دهند، ولی همچنان هزینه استهلاک در صدر هزینه‌های عملیاتی شرکت قرار دارد. چراکه در شرایط تورمی و در مدل حسابداری سنتی، هزینه استهلاک بر مبنای بهای تمامشده تاریخی محاسبه می‌شود. درنتیجه این هزینه کمتر از میزان واقعی بوده و سود حسابداری بیشتر از میزان واقعی گزارش می‌شود. وقوع این پدیده سرمایه شرکت را طی سال‌ها بلندمدت یا بعضاً کوتاه‌مدت از بین می‌برد. با فرایش سرمایه شرکت، وقوع ورشکستگی هم قریب‌الوقوع می‌شود. ولی در صنایع کاربر به دلیل اتکا به نیروی انسانی، عمدۀ هزینه‌های عملیاتی را هزینه حقوق و دستمزد تشکیل می‌دهد؛ به عبارت دیگر مشکل فرایش سرمایه در این قبیل شرکت‌ها، اغلب کمتر است. دلیل کمتر بودن مشکلات فرایش سرمایه در این قبیل شرکت‌ها، محاسبه هزینه حقوق و دستمزد با استفاده از ارزش‌های جاری یا ارزش روز می‌باشد. درنتیجه سود واقعی‌تری در مقایسه با صنایع سرمایه‌بر به دست می‌آید. در این خصوص احمدپور و غلامی کیان (۲۰۰۳) در پژوهش خود نشان دادند که تورم باعث فرایش سرمایه شرکت‌ها می‌شود و عظیمی و میر (۲۰۱۱) نشان دادند که تورم بر فرایش سرمایه در شرکت‌های سرمایه‌بر قوی‌تر از شرکت‌های کاربر است. همچنین فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش خود نشان دادند که راهبرد تجاری شرکت بر واکنش بازار به سود تأثیرگذار است. همچنین بنتلی و همکاران^۲ (۲۰۱۴) نشان دادند که راهبرد کسب‌وکار بر محیط اطلاعاتی شرکت‌ها تأثیر دارد. نور الحق و همکاران^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی راهبرد تجاری و کیفیت سود پرداخته‌اند و بیان می‌کنند که شرکت‌های با راهبرد تدافعی با سطوح بالایی از مدیریت

¹ Shahmirzadi

² Bentley et al.

³ Houqe et al.

سود و شرکت‌های با راهبرد آینده‌نگر با سطوح بالایی از محافظه‌کاری حسابداری مرتبط هستند. ژولانژاد و بخردی نسبت^۱ (۲۰۱۸) در پژوهش خود تحت عنوان بررسی تطبیقی ضریب واکنش شرکت‌هایی با اتخاذ راهبردهای کسب‌وکار رهبری هزینه و شرکت‌هایی با اتخاذ راهبردهای کسب‌وکار متمایز نسبت به اعلان سود با استفاده از معادلات شکست ساختاری نشان داد شرکت‌هایی که راهبرد رهبری هزینه را دنبال می‌کنند، اعلان سود آن‌ها به طور عمومی نسبت به شرکت‌هایی که روش‌های تمايز را در پیش می‌گیرند، با تغییرات بهتری اعلان سود شرکت‌های خود را به استفاده کنندگان از اطلاعات مالی شرکت به نمایش می‌گذارند. پس انتظار می‌رود که اعلان سود در شرکت‌های سرمایه‌بر با راهبردهای رهبری هزینه نسبت به شرکت‌های کاربر با راهبردهای رهبری هزینه کمتر باشد. بر این اساس فرضیه اول به قرار زیر طرح ریزی شد. با اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود کاهش می‌یابد.

۲-۷- راهبردهای کسب‌وکار متمایز در شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر

با اتخاذ راهبردهای کسب‌وکار متمایز شرکت وارد ساخت و بازاریابی محصولی واحد، برای بازاری بزرگ می‌شود. راه رسیدن به استراتژی تفاوت، شامل توسعه‌ی شکل واحدی از زمینه‌ی شغلی، استفاده از تکنولوژی واحد و سرویس واحد به مشتریان یا موارد مشابه می‌باشد. در این راهبرد کسب برتری رقابتی (از طریق تولید محصولی که از دیدگاه مشتریان در مقایسه با محصولات مشابه، منحصر به فرد و دارای خصوصیات ویژه باشد) حاصل می‌شود. ذکر این نکته الزامی است که این محصولات یا خدمات باستی به مشتریانی عرضه گردد که نسبت به قیمت حساسیت چندان زیادی نشان نمی‌دهند. این نوع راهبرد روشی برای دستیابی به سودهای بیشتر است (شهمیرزادی، ۲۰۱۳). استفاده از این نوع راهبرد در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر رایج‌تر است. صنایع کاربر وابسته به نیروی انسانی است و فرایند تولید از طریق کارگران ماهر انجام می‌شود و دارایی‌های سرمایه‌ای کمتری در این شرکت‌ها وجود دارد. پس به مرتبه کمتر از راهبردهای متمایز استفاده می‌نمایند. پس با اتخاذ راهبردهای کسب‌وکار متمایز از سوی مدیریت شرکت‌های کاربر به نسبت شرکت‌های سرمایه‌بر، فرسایش سرمایه کمتری در این شرکت‌ها وجود دارد. همان‌گونه که پیش‌تر هم بیان شد، علت این امر در حسابداری بهای تمام‌شده نهفته است. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که فرسایش سرمایه در شرکت‌های سرمایه‌بر بیش از شرکت‌های کاربر باشد. احمدپور و غلامی کیان (۲۰۰۳) و عظیمی و میر (۲۰۱۱) فرسایش سرمایه رو به دلیل وجود شرایط تورمی تائید می‌نمایند. تنایی و محب خواه^۲ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که محیط اقتصادی بر رابطه بین راهبردهای تجاری شرکت و کیفیت سود آن مؤثر می‌باشد و میزان مدیریت سود در شرکت‌های تدافعی نسبت به شرکت‌های تهاجمی (پیشگام) بیشتر است. آسمیر و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که افسای داوطلبانه و اختیاری اطلاعات توسط شرکت‌های که از راهبردهای رهبری هزینه استفاده می‌کنند بیشتر از شرکت‌هایی است که راهبردهای متمایز دارند و درنتیجه اعلان سود، عدم تقارن اطلاعاتی را در بازار افزایش می‌دهد. بنتلی و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی دیگر به این نکته دست یافتند که شرکت‌هایی با راهبرد آینده‌نگر با سطوح پایین‌تری از عدم تقارن اطلاعاتی در مقایسه با شرکت‌هایی با راهبرد تدافعی مرتبط هستند. همچنین شرکت‌های با راهبرد آینده‌نگر بیشتر درگیر تخلفات گزارشگری مالی و به‌تبع آن مستلزم تلاش حسابرسی بیشتری هستند. همچنین فناندو و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش خود نشان دادند که راهبردهای شرکتی توانایی اثربخشی بر واکنش بازار را تا حد بالایی دارند. ژولانژاد و بخردی نسبت (۲۰۱۸) نشان دادند شرکت‌هایی که راهبردهای متمایز را در پیش می‌گیرند با تفسیر ناهمگون‌تر و تغییرات کمتری در باورهای

¹ Zholanezhad and Bakhrdi Nasab

² Tanayi and Mohebkhah

³ Asdemir et al.

سرمایه‌گذاران همراه هستند. پس انتظار می‌رود که اعلان سود در شرکت‌های سرمایه‌بر با راهبردهای متمایز نسبت به شرکت‌های کاربر با راهبردهای متمایز بیشتر است. بر این اساس فرضیه دوم به قرار زیر طرح ریزی شد. با اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود افزایش می‌یابد.

مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی

۷۱

۳- روش اجرای پژوهش

در هر پژوهش، تهیه اطلاعات واقعی با توجه به اهداف تحقیق از اهمیت اساسی برخوردار است. در این پژوهش برای مطالعه مبانی نظری و بررسی پیشینه تحقیق، از روش کتابخانه‌ای با بهره‌گیری از کتب و مقالات تخصصی فارسی و لاتین و پایان‌نامه‌ها استفاده می‌گردد. اطلاعات مربوط به متغیرهای این پژوهش شامل بسیاری از اقلام حسابداری مندرج در صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها می‌باشد. داده‌های موردنیاز از صورت‌های مالی موجود در سایت کdal^۱ بهصورت دستی استخراج شده است که به نظر می‌رسد نسبت به سایر منابع موجود از اعتبار بیشتری برخوردار است. پس روش جمع‌آوری داده‌های پژوهش استنادکاوی است. همچنین این پژوهش از لحاظ ماهیت توصیفی- همبستگی و ازنظر هدف کاربردی است. همچنین پژوهش حاضر از نوع قیاسی-استقرایی است. در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. روش آماری مورداستفاده در این پژوهش روش داده‌های تابلویی می‌باشد، زیرا به منظور بررسی رابطه بین متغیرها از دو جنبه متفاوت موضوع موردنبررسی قرار می‌گیرد. از یکسو، این متغیرها در میان شرکت‌های مختلف و از سوی دیگر، در دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۳۸۸ آزمون می‌شوند. در این مطالعه برای برآش مدل‌ها از نرم‌افزار ایویوز بهره گرفته شده است و داوری در مورد رد یا پذیرش فرضیه‌ها با کمک آزمون t انجام شده است.

۱-۳- جامعه و نمونه آماری

در این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است. همچنین از روش حذف سیستماتیک برای انتخاب نمونه استفاده می‌شود. کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۸ که دارای شرایط زیر باشند به عنوان نمونه انتخاب می‌شوند. با توجه به محدودیت‌های ذیل شرکت‌های حائز شرایط، ۱۴۷ شرکت می‌باشد.

- قبل از سال ۱۳۸۸ در بورس پذیرفته شده باشند.
- سال مالی آن‌ها پایان اسفند بوده و در طول دوره تحقیق تغییر در سال مالی نداشته باشند.
- داده‌های موردنیاز آن‌ها در دسترس باشند.
- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بیمه‌ها و بانک‌ها نباشد.
- حداقل هر ۶ ماه یک بار سهام آن‌ها در بورس معامله شده باشد.

۲-۳- فرضیه‌ها و مدل پژوهش

همان‌گونه که در بخش توسعه فرضیه‌ها بیان شد، فرضیه‌ها شامل دو فرضیه می‌باشد که در ادامه مجددًا بیان و مدل اندازه‌گیری آن به پیروی از پژوهش فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) به شرح رابطه (۱) می‌باشد.

فرضیه اول: با اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود کاهش می‌یابد.

فرضیه دوم: با اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود افزایش می‌یابد.

$$MR_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 DIFF_{it} + \alpha_2 CL_{it} + \alpha_3 MKTVOL_{it} + \alpha_4 LGPRC_{it} + \alpha_5 ABSRET_{it} + \alpha_6 NUMEST_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

متغیرهای این پژوهش به شرح زیر سنجیده می‌شود.

۱-۲-۳- متغیر وابسته

واکنش بازار نسبت به اعلان سود (MR): متغیر وابسته مطالعه حاضر واکنش بازار نسبت به اعلان سود می‌باشد. این متغیر با استفاده از میانگین ارزش بازار سهام و حجم معاملات سهام یک هفته قبل از اعلان سود، ارزیابی شده است. این متغیر به شرح رابطه (۲) اندازه‌گیری شده است.

$$MR_{it} = AVER(ABVOL_{it} + CAR_{it}) \quad (2)$$

که در این رابطه: ABVOL : حجم معاملات؛ و CAR: ارزش بازار سهام.

۲-۲-۳- متغیرهای مستقل

راهبرد تجاری شرکت^۱: متغیر مستقل این پژوهش راهبرد شرکت می‌باشد. مطابق با پژوهش فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) راهبرد شرکت‌ها به دو بخش راهبردهای رهبری هزینه و راهبردهای متمایز تقسیم می‌شوند. نحوه سنجش این دو متغیر به شرح زیر می‌باشد.

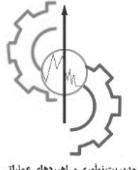
راهبرد رهبری هزینه (CL): این متغیر به عنوان یک متغیر پیوسته از ساختار راهبردهای رهبری هزینه می‌باشد. نحوه سنجش این متغیر بر اساس تجزیه و تحلیل عوامل راهبردهای رهبری هزینه طی بازه زمانی ۵ ساله می‌باشد. بدین صورت که متوسط نسبت فروش به هزینه‌های سرمایه و فروش به خالص ارزش دفتری دارایی‌ها و اموال و تجهیزات و لگاریتم تعداد کارمندان به خالص ارزش دفتری دارایی‌ها و اموال و تجهیزات از سال t-5 تا t-1 برای سال پایه (t) محاسبه خواهد شد (فرناندو و همکاران، ۲۰۱۶). به عبارتی رابطه (۳) برای کلیه شرکت‌ها از سال t-5 تا t-1 برای سال پایه (t) محاسبه خواهد شد.

$$CL = \text{Average of Rate Sales to Capital Costs} \\ + \text{Average of Rate Sales to ppe} \\ + \text{Average of log number of Employees to ppe} \quad (3)$$

بعد از محاسبه میانگین ابتدا اقدام به مرتب‌سازی شرکت‌ها از کوچک به بزرگ نموده و سپس براساس میانه مشاهده‌ها اقدام به اختصاص عدد یک و صفر خواهد شد. در صورتی که برای هر سه متغیر عدد اختصاص یافته یک باشد، جمع نمره راهبرد شرکت ۳ و در صورتی که این راهبرد را اجرایی نکند، جمع نمره آن صفر خواهد بود. بدین صورت که جهت

^۱ Firm Business strategy

برآورد راهبرد رهبری هزینه در سال مالی ۱۳۹۵، رابطه زیر برای ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۰ محاسبه و ملاک کار در سال ۱۳۹۵ قرار داده می‌شود و برای کلیه سال‌های پژوهش بدین صورت محاسبه خواهد شد.

مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی

۷۳

راهبرد متمایز (DIFF): این متغیر به عنوان یک متغیر پیوسته، از ساختار راهبردهای متمایز در شرکت می‌باشد. نحوه سنجش این متغیر بر اساس تجزیه و تحلیل عوامل راهبردهای متمایز طی بازه زمانی ۵ ساله می‌باشد. بدین صورت که متوسط نسبت هزینه‌های عمومی و اداری (SG&A) به فروش و فروش به بهای تمام‌شده کالای فروش رفته از $t-1$ تا $t-5$ برای سال پایه (t) محاسبه خواهد شد (فرنандو و همکاران، ۲۰۱۵). به عبارتی رابطه (۴) برای کلیه شرکت‌ها از سال $t-1$ تا $t-5$ برای سال پایه (t) محاسبه خواهد شد.

$$DIFF = \frac{\text{Average of Rate SG\&A to Sales}}{\text{Average of Rate Sales to Costing}} \quad (4)$$

بعد از محاسبه میانگین ابتدا اقدام به مرتب‌سازی شرکت‌ها از کوچک به بزرگ نموده و سپس براساس میانه مشاهده‌ها اقدام به اختصاص عدد یک و صفر خواهد شد. در صورتی که برای هر سه متغیر عدد اختصاص یافته یک باشد، جمع نمره راهبرد شرکت ۳ و در صورتی که این راهبرد را اجرایی نکند، جمع نمره آن صفر خواهد بود. بدین صورت که جهت برآورد راهبرد متمایز در سال مالی ۱۳۹۵، رابطه زیر برای ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۰ محاسبه و ملاک کار در سال ۱۳۹۵ قرار داده می‌شود و برای کلیه سال‌های پژوهش بدین صورت محاسبه خواهد شد.

۳-۲-۳- متغیرهای کنترلی

متوسط گردش مالی (MKTVOL): متوسط گردش مالی از میانگین حجم معاملات هر شرکت طی سال‌های پژوهش به دست می‌آید.

قیمت سهام (LGPRC): قیمت سهام از لگاریتم طبیعی قیمت سهام در پایان دوره مالی به دست می‌آید.

قدر مطلق بازده سهام (ABSCAR): قدر مطلق بازده سهام از قدر مطلق بازده سهام به صورت سالانه به دست می‌آید.

تعداد کارمندان (NUMEST): لگاریتم تعداد کارمندان هر شرکت که در پیوست صورت‌های مالی افشاء می‌شود.

۳-۳- تفکیک شرکت‌های سرمایه‌بر از کاربر

در این پژوهش جهت تفکیک شرکت‌های سرمایه‌بر از کاربر از معیار تراکم سرمایه^۱ استفاده شده است. این نسبت بیان‌کننده شدت سرمایه به نیروی کار مورداستفاده در جریان تولید است. به عبارت دیگر شاخصی برای تعیین میزان سرمایه‌بری یا سرمایه طلبی در مقایسه با میزان کاربری شرکت‌های است. نحوه سنجش تراکم سرمایه بدین صورت است که از شدت سرمایه یا نسبت عامل سرمایه به تعداد نیروی کار به دست می‌آید. بر این اساس نخست شدت سرمایه با استفاده از رابطه (۵) به دست می‌آید.

$$\text{Capital Intensity Ratio}_{it} = \frac{\text{Total Assets}_{it}}{\text{Sales}_{it}} \quad (5)$$

^۱ Capital Intensity

سپس نسبت شدت سرمایه به تعداد نیروی کار تقسیم شده و به شرح رابطه (۶) شرکت‌ها تفکیک شده است.

$$\text{Capital intensive, user companies}_{it} = \frac{\text{Capital Intensity Ratio}_{it}}{\text{Employees Number}_{it}} \quad (6)$$

این نسبت هر چه بزرگ‌تر باشد، حاکی از سرمایه‌بر بودن شرکت و هر چه این نسبت کوچک‌تر باشد، نشان‌دهنده کاربر بودن شرکت‌های حجم نمونه می‌باشد. بر این اساس نخست شدت سرمایه با استفاده از نسبت جمع دارایی‌ها به فروش محاسبه شد. سپس بر تعداد نیروی کار تقسیم شد. سپس از نتایج به دست آمده برای هر شرکت در تمام سال‌های پژوهش میانگین گرفته می‌شود. چنانچه میانگین به دست آمده برای شرکت در تمام سال‌های پژوهش از شدت سرمایه شرکت در سال خاص بزرگ‌تر باشد، بهمنزله سرمایه‌بری شرکت می‌باشد و در غیر این صورت شرکت کاربر می‌باشد. بیشینه نسبت شدت سرمایه‌بری به ترتیب از آن شرکت پرمتیت از صنعت کانی غیرفلزی در سال ۱۳۹۳ و شرکت قطعات اتومبیل از صنعت خودرو قطعات در سال ۱۳۹۲ می‌باشد. این دو شرکت در صدر شرکت‌های سرمایه‌بر می‌باشند. کمینه نسبت شدت سرمایه‌بری از آن شرکت ایران ترانسفو از صنعت دستگاه‌های برقی در سال ۱۳۸۸ می‌باشد. این شرکت به عنوان شرکت کاربر شناسایی شد. **جدول ۱** تعداد شرکت‌های حجم نمونه را برای شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر نشان می‌دهد.

جدول ۱- شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر.

Table 1- User and capital companies.

حجم کل نمونه	شرکت‌های کاربر	شرکت‌های سرمایه‌بر
۱۱۱	۳۶	۱۴۷
%۷۶	%۲۴	درصد

۴- یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در قالب آمار توصیفی و آمار استنباطی ارائه می‌گردد.

۱-۴- آمار توصیفی

آمار توصیفی، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای مورد بررسی را برای ۱۴۷ شرکت عضو نمونه آماری در بورس برای دوره یازده ساله نشان می‌دهد که نتایج آن در **جدول ۲** بیان شده است.

جدول ۲- آمار توصیفی.

Table 2- Descriptive statistics.

متغیر	نماد متغیرها	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
اعلان سود	MR	۰/۱۸۲	۰/۱۰	۰/۸۵	.	۰/۲۰۵
راهبرد متمایز	DIFF	۱/۰۰۳	۱	۲	.	۰/۷۳۵
راهبرد رهبری هزینه	CL	۱/۵۰۱	۲	۳	.	۰/۹۴۳
تعداد کارمندان	NUMEST	۰/۹۴۶	۰/۹	۲/۶	۱/۹	۰/۹۶۸
متوسط گردش مالی	MKTVOL	۰/۰۰۰۷	۰	۰/۰۴۰	.	۰/۰۰۳
قیمت سهام	LGPRC	۸/۲۷۷	۸/۱۷۰	۱۱/۱۹	۶/۰۱	۰/۹۶۸
قدر مطلق بازده سهام	ABSCAR	۴/۳۶	۲/۷۹	۸۲/۳۵	.	۵/۶۴

از بین شاخص‌های مرکزی بیان شده میانگین مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است. میانگین شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها است. برای مثال میانگین اعلان سود

برابر با $182 / 0$ که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر در حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در **جدول ۲** مشاهده می‌شود میانه متغیر قدر مطلق بازده سهام برابر با $36 / 4$ است که نشان می‌دهد نیمی از داده‌های این متغیر کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار می‌باشد. بیشینه معیارهای اعلان سود از قرار و اکنش بازار به بازده انباسته سهام و حجم تجمعی معاملات قبل از میانگین‌گیری به ترتیب مربوط به شرکت‌های لبنیات کالبر در سال ۱۳۹۲ و شرکت گاز لوله در سال ۱۳۹۱ می‌باشد. همچنین بیشینه تعداد کارمندان برابر با $6 / 2$ و کمینه این متغیر برابر با $9 / 1$ که به بیشینه این متغیر مربوط به شرکت ایران ترانسفو است که در سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۸۸ است و کمینه این متغیر مربوط به ۵۶ شرکت-سال می‌باشد که تعداد کارمندان آن‌ها ۳۴ تا ۹۰ نفر بوده است. بیشینه راهبردهای رهبری هزینه عدد ۳ و بیشینه راهبردهای متمایز عدد ۲ می‌باشد و عدد کمینه برای این دو متغیر صفر می‌باشد. عدد ۳ راهبرد رهبری هزینه مربوط به ۱۴۲ شرکت-سال که بیشتر مربوط به مقاطع ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ می‌باشد. عدد ۲ راهبرد متمایز مربوط به ۲۵۱ شرکت-سال است. این نتایج نشان می‌دهد که از بین ۸۹۴ مشاهده و ۱۴۲ مشاهده از لحاظ رهبری هزینه در سطح قوی و ۲۵۱ مشاهده از لحاظ راهبردهای متمایز در سطح بالایی قرار دارند. باقی مشاهدات در سطح ضعیفی از راهبردهای کسب‌وکار قرار دارند. همچنین انحراف معیار متغیرها برابر با صفر نبوده است.

۲-۴- آمار استنباطی

در بخش آمار استنباطی نخست مفروضات مدل رگرسیونی برآش، سپس مدل‌های رگرسیونی برآش شده است.

۱-۲-۴- فرض کلاسیک رگرسیون

برای تجزیه و تحلیل داده‌های هر یک از مدل‌ها نیاز است قبل از برآش آن‌ها، فرض کلاسیک مدل آزمون شود. یکی از فروض کلاسیک آماری همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها است که از فرضیه‌های اساسی هر رابطه محسوب می‌شود. دیگر فرض اصلی کلاسیک خودهمبستگی می‌باشد. جهت بررسی فرض ناهمسانی واریانس، از آزمون وايت، خودهمبستگی از آزمون دوربین واتسون برای مرتبه اول و آماره بروش گادفری برای مرتبه دوم استفاده شده است که نتایج **جدول ۳** ارائه شده است. در ادامه به تحلیل تخمین مدل‌های پژوهش پرداخته شده است.

جدول ۳- نتایج مفروضات رگرسیونی و نوع داده‌ها.

Table 3- Results of regression assumptions and data type.

مدل آزمون فرضیه	همسانی واریانس	آماره آزمون	سطح معناداری آماره آزمون	خودهمبستگی	
				معناداری سطح	معناداری سطح
مدل (۱) برای شرکت‌های کاربر	۰ / ۷۱	۰ / ۵۴۱۲	۰ / ۳۸	۰ / ۷۵۶۹	۰ / ۰
مدل (۲) برای شرکت‌های سرمایه‌بر	۰ / ۷۳	۰ / ۳۲۵۴	۰ / ۳۵	۰ / ۴۵۹۷	۰ / ۰

نتایج مندرج در **جدول ۳** نشان می‌دهد که سطح معناداری آزمون وايت برای مدل (۱) و (۲) از سطح خطای $0 / 05$ بیشتر است که نشان از همسانی واریانس دارد. همچنین آماره بروش گادفری برای مدل (۱) و (۲) از سطح خطای $0 / 05$ بیشتر است که نشان از عدم وجود خودهمبستگی دارد.

۵- برآش مدل‌های پژوهش

با توجه به اینکه پژوهشگر جهت برآش مدل رگرسیون با دو حجم نمونه مواجه است و در هر حجم نمونه مشاهدات نابرابری وجود دارد، لذا قبل از بررسی ضرایب راهبردهای کسب‌وکار، نخست باید واریانس دو گروه مقایسه شود. پس

از برابری واریانس شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر، اقدام به برآش مدل رگرسیونی با رویکرد داده‌های مقطعی^۱ شد. درنهایت به تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از ضرایب راهبرد کسب‌وکار پرداخته شده است. در ادامه نتایج تخمین مدل‌های پژوهش با در نظر گرفتن مفروضات رگرسیون به شرح جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- نتایج تخمین مدل.
Table 4- Model estimation results.

شرکت‌های سرمایه‌بر		شرکت‌های کاربر		توصیف متغیرها	
(مشاهدات: ۸۹۴)		(مشاهدات: ۲۸۲)			
معناداری	متغیر	سطح	ضریب آماره t	ضریب آماره t	نام متغیر
۰/۰۰۳	۲/۷۸	۱/۵۵	۰/۰۰۳۲	۲/۰۱	۷/۴۲
۰/۰۱۳۳	۰/۱۰	۰/۸۸	۰/۰۰۶۸	۲/۱۸	۱/۱۵
۰/۰۰۳۲	۲/۲۴	۱/۴۲	۰/۰۰۹۰	۲/۱۷	۰/۰۰۱
۰/۰۰۶۸	۳/۸۷	۲/۱۵	۰/۰۰۴۰	۳/۵۶	۳/۹۵
۰/۰۰۰۹	۲/۶۵۵	۱/۴۲	۰/۰۰۹۳	۲/۵۲	۱/۷۳
۰/۰۰۳۴	۳/۳۴	۳/۱۱	۰/۱۳۸۲	۱/۴۸	۰/۱۵
۰/۰۲۱۳	۲/۵۲	۱/۷۳	۰/۰۰۰۹	۲/۶۵۵	۱/۴۲
-	۲/۰۱	-	-	۲/۰۳	-
۰/۰۰۰	-	۱۶/۹۱	۰/۰۰۰	-	۱۸/۳۹
-	-	۰/۸۳	-	-	۰/۸۹
-	-	۰/۸۱	-	-	۰/۸۱
۰/۵۰۴	۲/۷۴۵	-	۰/۷۰۶	۲/۷۴۰	-
آزمون t با دو نمونه مستقل		Sample ² T Test		فرض	

بر اساس آزمون t با برای دو نمونه مستقل، نتایج برای شرکت‌های کاربر (۲/۷۴۰) و سرمایه‌بر (۰/۷۴۵) نشان می‌دهد که واریانس‌های دو گروه باهم برابر هستند. با توجه به نتایج آزمون مشخص است که سطح معناداری بالاتر از مقدار ۰/۰۵ است یعنی فرض یک آزمون t با برای دو نمونه مستقل رد و فرض صفر پذیرفته می‌شود؛ بنابراین واریانس شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر باهم برابر هستند. مقدار F رگرسیون که نشان از توان توضیح دهنگی مدل است. برای هر دو مدل دو نمونه، با احتمال آماره کمتر از ۰/۰۱ برابر است که می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۹ درصد برآش این دو مدل برای دو نمونه معنادار بوده و دارای اعتبار است. بر اساس همین نتایج ملاحظه مقدار آماره دوربین واتسون نیز برای شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر به ترتیب برابر است با ۰/۰۳ و ۰/۰۱ و حاکی از آن است که بین اجزاء اخلال خودهمبستگی وجود ندارد، زیرا این مقدار در فاصله ۰/۱ و ۰/۰۵ قرار دارد. همچنین ضریب تعیین برای شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر به ترتیب برابر است با ۰/۸۳ و ۰/۸۹ که نشان می‌دهد ۸۹ درصد تغییرات متغیر وابسته برای شرکت‌های کاربر و ۸۳ درصد برای شرکت‌های سرمایه‌بر توسط متغیرهای توضیحی حاضر در هر مدل تشریح داده می‌شوند.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

امروزه بیشتر شرکت‌ها بهجای اتخاذ یک راهبرد جامع و واحد، از مجموعه‌ای از راهبردهای مرتبط استفاده می‌کنند که هر یک در سطوح مختلفی از شرکت طراحی می‌شود. راهبردهای کسب‌وکار چگونگی رسیدن شرکت به اهداف

^۱ Cross-sectional data

تعیین شده با حضور سایر رقبا را مشخص می‌نماید. اهداف تعیین شده شرکت در حداکثر سازی سود نهفته شده است. از این‌رو در این پژوهش به بررسی تأثیر راهبردهای کسب‌وکار بر اعلان سود پرداخته شد. در این مطالعه دو طیف شرکت‌های کاربر و سرمایه‌بر مورد بررسی قرار گرفت و دلیل انتخاب این شرکت‌ها، اهمیت اعلان سود این شرکت‌ها با توجه به پدیده فرسایش سرمایه می‌باشد. پس توزیع سود بیش از حد در برخی شرکت‌ها، اعلان سود را با برخی مشکلات روپرتو می‌سازد. راهبردهای کسب‌وکار با تغییر سیاست‌های حاکم بر شرکت سعی می‌کند تا مشکل اعلان سود در این شرکت‌ها را برطرف نماید. فرضیه اول پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا با اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود کاهش می‌یابد یا خیر. برای بررسی فرضیه پژوهش هدف بزرگ‌تر بودن ضریب راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، به عنوان فرضیه صفر انتخاب و کوچک‌تر بودن این ضریب (عکس فرضیه صفر) به عنوان فرضیه مقابل در نظر گرفته شد. همان‌طور که در **جدول ۴** مشاهده می‌شود، سطح معناداری برای راهبرد رهبری هزینه در شرکت‌های کاربر شد. همان‌طور که در **۰۰۶۸** و شرکت‌های سرمایه‌بر (**۰۰۱۳۳**) که با **۹۵%** اطمینان می‌توان گفت که راهبرد رهبری هزینه بر اعلان سود در دو حجم نمونه معنادار می‌باشد. ضریب متغیر راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های کاربر (**۱/۱۵**) و شرکت‌های سرمایه‌بر (**۸۸/۰**) گویای این مطلب است که با اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود **۲۷/۰** و **۸۸/۰** کاهش می‌یابد. درنتیجه فرضیه اول پژوهش تائید شده و اتخاذ راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود را کاهش می‌دهد. تفسیر فرضیه اول بدین صورت است که با اتخاذ سیاست‌هایی که به کاهش هزینه‌ها منتج شود، اعلان سود در شرکت‌هایی که کاربر هستند در وضعیت بهتری قرار می‌گیرند؛ زیرا در این شرکت‌ها نابودی تدریجی سرمایه به واسطه توزیع سود غیرقابل تقسیم وجود ندارد. درنتیجه سود در بین شرکت‌های کاربر واقعی‌تر و بهنگام تر است که علت آن اتخاذ راهبردهای کسب‌وکار رهبری هزینه در این شرکت‌هاست. رهبری هزینه در این شرکت‌ها، هزینه‌هایی را کاهش می‌دهد که به نرخ روز (ارزش بازار) محاسبه می‌شوند. چنانچه در قبل آمد، صنایع کاربر عمدهاً با هزینه‌های حقوق و دستمزد (به دلیل نوع خط تولید) مواجه‌اند. مبتنی بر سیستم بهای تمام‌شده پرداخت این هزینه‌ها همگی بالرزش جاری است. پس راهبرد رهبری هزینه در این شرکت‌ها کارسازترین راهبرد است. نتیجه فرضیه اول با پژوهش فرناندو و همکاران (**۲۰۱۶**) همخوانی دارد.

فرضیه دوم پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا با اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود افزایش می‌یابد یا خیر. برای بررسی فرضیه پژوهش هدف کوچک‌تر بودن ضریب راهبردهای رهبری هزینه در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، به عنوان فرضیه صفر انتخاب و بزرگ‌تر بودن این ضریب (عکس فرضیه صفر) به عنوان فرضیه مقابل در نظر گرفته شد. همان‌طور که در **جدول ۴** مشاهده می‌شود، سطح معناداری برای راهبرد متمایز در شرکت‌های کاربر (**۰۰۹۰**) و شرکت‌های سرمایه‌بر (**۰۰۳۲**) که با **۹۵%** اطمینان می‌توان گفت که راهبرد متمایز بر اعلان سود در دو حجم نمونه معنادار می‌باشد. ضریب متغیر راهبردهای متمایز در شرکت‌های کاربر (**۰/۰۰۱**) و شرکت‌های سرمایه‌بر (**۱/۴۲**) گویای این مطلب است که با اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به افزایش می‌یابد. درنتیجه فرضیه دوم پژوهش تائید شده و اتخاذ راهبردهای متمایز در شرکت‌های سرمایه‌بر نسبت به شرکت‌های کاربر، اعلان سود را افزایش می‌دهد. تفسیر فرضیه دوم بدین صورت است که با اتخاذ راهبردهای متمایز، محصولات در شرکت‌هایی که سرمایه‌بر هستند در وضعیت بهتری قرار می‌گیرند؛ زیرا تغییر سیاست‌های متمایزسازی اعلان سود در شرکت‌هایی که دارایی‌های سرمایه‌ای است، بهترین روش جهت منع توزیع اضافی سرمایه و افزایش اعلان سود در بازار سرمایه است. این شرکت‌ها تولیدات خود را با ماشین‌آلات و دستگاه‌ها و تجهیزات ماشینی انجام می‌دهند. هزینه‌های استهلاک این دارایی‌ها به دلیل ضعف در سیستم بهای تمام‌شده منجر به کاهش سود به

منابع

بخردی نسب / مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی، دوره ۲، شماره ۱، صفحه: ۶۴-۸۱

دلیل افزایش هزینه‌های عملیاتی می‌شود. پس بهترین سیاست افزایش فروش از طریق متمایزسازی محصولات است. نتیجه فرضیه دوم با پژوهش فرناندو و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی دارد. درنهایت به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس پیشنهاد می‌شود که چنانچه شرکت آن‌ها در طیف صنایع کاربر قرار دارد، راهبردهای رهبری هزینه اتخاذ نمایند تا با مدیریت هزینه اعلان سود شرکت خود را بالا ببرند. در مقابل شرکت‌هایی که در طیف صنایع سرمایه‌بر قرار دارد، متمایزسازی محصولات می‌تواند با افزایش فروش در بازار محصولات این صنایع، بهترین روش جهت پوشش دادن هزینه‌های سرمایه‌آور، عملیاتی، این شرکت‌هاست.

- Ahmadvour, A., & Gholami Kian, A. (2003). Investigating the effects of inflation on corporate capital erosion. *Journal of accounting advances*, 19(2), 63-74. (In Persian). URL: <https://www.magiran.com/paper/901363>

Arab Mazar Yazdi, M., & Korani, K. (2011). Investigating the relationship between profit increase strategy and profit response ratio, evidence from Tehran Stock Exchange. *Accounting and auditing reviews*, 18(64), 113-128. (In Persian). URL: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=209210>

Azdemir, O., Fernando, G. D., Schneible, R. A., & Tripathy, A. (2014). Firm strategy and information asymmetry. *Working Paper*. Tacoma: University of Washington.

Azimi, M., & Mir, F. (2011). The effect of inflation on capital erosion. *Journal of financial accounting*, 3(10), 123-140. (In Persian). URL: <https://www.sid.ir/en/Journal/ViewPaper.aspx?ID=228760>

Bagnoli, M., Kross, W., & Watts, S. G. (2002). The information in management's expected earnings report date: a day late, a penny short. *Journal of accounting research*, 40(5), 1275-1296.

Bentley, K. A., Omer, T. C., & Sharp, N. Y. (2013). Business strategy, financial reporting irregularities, and audit effort. *Contemporary accounting research*, 30(2), 780-817.

Bentley, K., Omer, T., & Twedt, B. (2014). Does business strategy impact a firm's information environment? *Working paper*. University of New South Wales.

Choi, K., & Zivot, E. (2007). Long memory and structural changes in the forward discount: an empirical investigation. *Journal of international money and finance*, 26(3), 342-363.

Chow, G. C. (1960). Tests of equality between sets of coefficients in two linear regressions. *Journal of the econometric society*, 28, 591-605.

Cullinan, C. P., Wang, F., Yang, B., & Zhang, J. (2012). Audit opinion improvement and the timing of disclosure. *Advances in accounting*, 28(2), 333-343.

Fernando, G. D., Schneible Jr, R. A., & Tripathy, A. (2016). Firm strategy and market reaction to earnings. *Advances in accounting*, 33, 20-34.

Ghorbanzadeh, A. (2012). Reaction rate to profit and reasons for market reaction. *Tadbir management scientific-educational monthly*, 23(249), 56-60. (In Persian). URL: <http://tadbir.imi.ir/article-1-1176-fa.html>

Hambrick, D. C. (2003). On the staying power of defenders, analyzers, and prospectors. *Academy of management perspectives*, 17(4), 115-118.

Kothari, S. P., Shu, S., & Wysocki, P. D. (2009). Do managers withhold bad news?. *Journal of accounting research*, 47(1), 241-276.

Miles, R. E., Snow, C. C., Meyer, A. D., & Coleman Jr, H. J. (1978). Organizational strategy, structure, and process. *Academy of management review*, 3(3), 546-562.

Houqe, M. N., Kerr, R., & Monem, R. (2013). Business strategy and earnings quality. <https://doi.org/10.2139/SSRN.2198626>

Porter, M. E. (1988). *Competitive strategy: techniques for analyzing industries and competitors*. Free Press, New York.

Roychowdhury, S., & Sletten, E. (2012). Voluntary disclosure incentives and earnings informativeness. *The accounting review*, 87(5), 1679-1708.

Sengupta, P. (2004). Disclosure timing: determinants of quarterly earnings release dates. *Journal of accounting and public policy*, 23(6), 457-482.

Esmaili Shahmirzadi, H. (2013). The impact of cost leadership strategy on increasing the export of petrochemical products (case study: national Iranian petrochemical company). *Journal of management accounting and auditing knowledge*, 2(8), 83-92. (In Persian). URL: https://jmaak.srbiau.ac.ir/article_7524.html?lang=en

Tanayi, M., & Mohebkhah, M. (2014). Investigating the relationship between business strategy and profit quality and stock returns in companies listed on the Stock Exchange. *Journal of experimental accounting research*, 4(13), 105-127. (In Persian). URL: <https://civilica.com/doc/978666/>

Zholanezhad, F., & Bakhridi Nasab, V. (2018). A comparative study of the response rate of companies adopting cost leadership business strategies and companies adopting distinct business strategies to declare profit using structural failure equations. *Quarterly journal of financial engineering and securities management*, 8(34), 143-174. (In Persian). URL: <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.asp>

Licensee Innovation Management and Operational Strategis. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).